

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS KORMÁNYZÁSTANI
KUTATÓMŰHELY

VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS
KORMÁNYZÁSTANI MŰHELYTANULMÁNYOK

2025/1.

KÁDÁR PÁL

*A magyar különleges jogrendi szabályozás az Alaptörvény
tizenötödik módosítása tükrében és a Vbö. válságkezelési
szabályrendszerének módosulása*

Rólunk

A műhelytanulmány (working paper) műfaja lehetőséget biztosít arra, hogy a még vállaltan nem teljesen kész munkák szélesebb körben elérhetővé váljanak. Ezzel egyrészt gyorsabban juthatnak el a kutatási részeredmények a szakértői közönséghez, másrészt a közzététel a végleges tanulmány ismertségét is növelheti, végül a megjelenés egyfajta védettséget is jelent, és bizonyítékot, hogy a később publikálandó szövegben szereplő gondolatokat a working paper közzétételekor a szerző már megfogalmazta.

A Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok célja, hogy a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely küldetéséhez kapcsolódó területek kutatási eredményeit a formális publikációt megelőzően biztosítsa, segítve a láthatóságot, a friss kutatási eredmények gyors közzétételét, megosztását és a tudományos vitát.

A beküldéssel a szerzők vállalják, hogy a mű megírásakor az akadémiai ösztönzés szabályai és a tudományosság általánosan elfogadott mércéje szerint jártak el. A sorozatban való megjelenésnek nem feltétele a szakmai lektorálás.

A műfaji jellegből adódóan a leadott szövegekre vonatkozó terjedelmi korlát és egységes megjelenési forma nincs, a szerzőtől várjuk az absztraktot és a megjelentetni kívánt művet oldalszámozással, egységes hivatkozásokkal.

A szerző a beküldéssel hozzájárul, hogy a művét korlátlan ideig a sorozatban elérhetővé tegyék, továbbá vállalja, hogy a working paper alapján megírt végleges szöveg megjelenési helyéről a szerkesztőséget legkésőbb a megjelenéssel egy időben értesíti.

A kiadvány ötletét az MTA Jogtudományi Intézet Act Working Papers sorozatának sikeréből merítettük.

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2025/1.

Szerző:

Dr. Kádár Pá dandártábornok PhD

Szerkesztő:

Dr. Kádár Pál dandártábornok PhD

Kiadja

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

Kiadó képviselője

Dr. Kádár Pál dandártábornok PhD

ISSN szám

2786-2283

A kézirat lezárva: 2025. május 30.

Elérhetőség:

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely

1441 Budapest, Pf.: 60

Cím: 1083 Bp., Ludovika tér 2.

Központi szám: 36 (1) 432-9000

A MAGYAR KÜLÖNLEGES JOGRENDI SZABÁLYOZÁS AZ ALAPTÖRVÉNY TIZENÖTÖDIK MÓDOSÍTÁSA TÜKRÉBEN ÉS A VBÖ. VÁLSÁGKEZELÉSI SZABÁLYRENDSZERÉNEK MÓDOSULÁSA

Jelen cikk Kádár Pál (szerk): A védelmi és biztonsági szabályozás magyarországi reformja címmel 2023-ban megjelent kötet 2025. évre tervezett kibővített kiadásának előkészítése során készült, a lektorálás előtti állapotot tükrözi, megállapításai az eredeti kötetre történő hivatkozással együtt értelmezendők. A kötet elérhető az alábbi linken: <https://hhk.uni-nke.hu/document/hhk-uni-nke-hu/A%20V%C3%89DELMI%20%C3%89S%20BIZTONS%C3%81GI%20SZAB%C3%81LYOZ%C3%81S%20MAGYARORSZ%C3%81GI%20REFORMJA%202023%2009%2001.pdf>

1. Bevezetés

A kötet használóinak visszajelzéseire és az első kiadás megjelenése óta eltelt közel két év tapasztalataira alapozva, némiképp hiánypótlóként kerül ez a fejezet most a második, bővített kiadásba.

Ahogy már az előzőekben utaltunk rá, a védelmi és biztonsági szabályozás magyarországi reformjának előkészítése 2019-ben kezdődött, a legfontosabb változások – az Alaptörvény kilencedik és tizedik módosítása, a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény és az ehhez kapcsolódó további jogszabályok – 2022 novemberében léptek hatályba. Mindezeket túl azonban 2025 áprilisában a jogalkotó ismét az alaptörvényi szintű keretszabályok korrekciója mellett döntött, melynek keretében a veszélyhelyzethez kapcsolódó egyes szabályok felülvizsgálata történt meg.

Ebben a fejezetben arról adunk áttekintést, hogy mi a magyar különleges jogrendi szabályok célja, milyen általános jellemzői vannak, illetve hol tart a különleges jogrendre vonatkozó hazai szabályrendszer és milyen rendelkezések vonatkoznak az egyes különleges jogrendi helyzetekre, különös figyelemmel az Alaptörvény tizenötödik módosítása következtében megjelenő új elemekre.

2. A különleges jogrend célja és jellemzői

A különleges jogrend az állam védelmi eszközrendszerének része, a békétől eltérő időszakok joga, magában foglalja mindazokat a sajátos intézkedéseket, amelyeket valamely veszély elhárítása érdekében meg kell tenni, azonban a jogállami hatalommegosztás és a normál időszaki kontrollmechanizmusok időigényes működése miatt a normál jogrendi rendelkezések alkalmazása nem lenne megfelelően hatékony a veszély elhárítására¹.

¹ Lásd bővebben TILL Szabolcs: „Különleges jogrend” in JAKAB András - FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia <http://ijoten.hu/szocikk/kulonleges-jogrend> (2019)

A különleges jogrend

- meghatározott időre,
- meghatározott feltételhez kötötten,
- jogilag szabályozott keretek között,
- akár az alapvető jogok korlátozására is kiterjedően,
- meghatározott jogosult rendkívüli intézkedésének meghozatalára

biztosít eltérési lehetőséget a normál időszakai szabályok alkalmazásától.

A különleges jogrend számos néven ismert a jogirodalomban, amikor kivételes hatalomról, minősített helyzetről, minősített időszakról, rendkívüli jogrendről beszélünk, lényegében egy-egy időszak vagy ország erre vonatkozó bevett fogalmait használjuk. Magyarország Alaptörvénye értelmében Magyarországon a „különleges jogrend” a helyes terminológia².

A jogintézmény nem sajátos magyar megoldás, számos történeti előzmény és hatályos nemzetközi példa áll rendelkezésre, melyek mindegyikének közös eleme az állam működését, a normál rend fenntartását fenyegető valamely veszély elhárítása és ezen keresztül a szuverenitás védelme, a polgárok élet- és vagyonbiztonságának szavatolása mint cél³.

Az ilyen szabályozások célja, hogy biztosítsák az államhatalom gyors és hatékony működését akkor, amikor a normál jogrend keretei nem teszik lehetővé a szükséges intézkedések meghozatalát.

A különleges jogrend történeti előképe már az ókori Rómában megjelent a dictator (magister populi) intézményének gyakorlatával. A dictatort súlyos veszély esetén nevezte ki a consul a senatus kezdeményezésére. A dictator legfeljebb 6 hónapig maradhatott hivatalban, és teljhatalmat gyakorolt valamely válsághelyzet kezelése ügyében (járványok, háborúk, belső lázadások stb)⁴.

A középkorban az uralkodói jogosítványokra tekintettel nem volt szükség a mai értelemben vett különleges jogrendi szabályozásra, hiszen az abszolút hatalommal rendelkező király lényegében korlátlan rendelkezési joggal bírt, a veszélyek elhárítására királyi rendeletekkel intézkedhetett⁵.

A mai értelemben vett különleges jogrend a hatalommegosztáshoz és a modern állam kialakulásához, a jogállamisághoz köthető.

A nemzetközi gyakorlat nem egységes abban a vonatkozásban, hogy ezeket a szabályokat milyen szinten jeleníti meg a jogrendszerben. Vannak országok, ahol az alkotmányos szinten szabályozzák, viszonylag nagy terjedelemben és részletesen (Németország, Görögország, Spanyolország, Magyarország) másutt csak a legfontosabb keretek jelennek meg és további

² Magyarország Alaptörvénye 48. cikk.

³ Bővebben lásd: TRÓCSÁNYI László: A különleges jogrend elméleti kérdései; in Nagy, Z., Horváth, A. (szerk.) A különleges jogrend és nemzeti szabályozási modelljei, 26-36. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

⁴ FÖLDI András: A dictator; (internetes szócikk)

www.romaikor.hu/romai_allam_es_allamrend/a_romai_allamszervezet/a_romai_koztarsasag_allamszervezete/cikk/a_dictator

⁵ DOMANICZKY Endre: A különleges jogrend magyar szabályozásának történeti fejlődése (a kezdetektől 2011-ig) in Nagy, Z., Horváth, A. (szerk.) A különleges jogrend és nemzeti szabályozási modelljei, 78–121. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

törvényekben kerül részletesen szabályozásra a tartalom (Ausztria, Belgium, Bulgária, Olaszország, Franciaország), míg olyan is akad, ahol nincs írott alkotmány, amelyre figyelemmel nincs is ilyen szintű szabályozás (Egyesült Királyság)⁶. Ezekről kötetünk korábbi fejezetében már részletesen értekeztünk.

A magyar különleges jogrend jogintézményi megoldása szabályozott keretek között, meghatározott célhoz kötötten a Kormány számára ad felhatalmazást a törvényektől való eltérésre. A különleges jogrend kihirdetésének minden esetben valamely veszély fennállta, nem mindennapi, váratlan körülmény vagy súlyos hátrány bekövetkezésének valószínűsége a feltétele Magyarországon is és csak abban az esetben kerülhet rá sor, amennyiben a normál jogrendi szabályozási eszközök alkalmazása nem elégséges (szükségesség és arányosság elvének érvényesítése).

Lényeges kiemelni, hogy a különleges jogrend során meghozható rendkívüli intézkedések sem korlátlanok. Számos nemzetközi norma szab határt az intézkedéseknek, amelyek közül Az ENSZ Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya⁷ (1966 New York) és Az Emberi Jogok Európai Egyezménye⁸ (1950 Róma) kiemelendő. E dokumentumok a „nemzet létét fenyegető és hivatalosan kihirdetett szükségállapot idején”, illetve „háború vagy a nemzet létét fenyegető más rendkívüli állapot esetén” ismerik el az egyes alapvető jogok korlátozására vonatkozó jogot, ezeket is szigorúan meghatározott keretrendszerben – melyeket Magyarország Alaptörvénye is érvényesít mint abszolút korlát.

3. A különleges jogrend egyes típusai és az elrendelés esetei

Az Alaptörvény kilencedik módosításával egyszerűsített szabályozás következtében Magyarországon különleges jogrendként hadiállapot, szükségállapot vagy veszélyhelyzet hirdethető ki.

3.1. A hadiállapot

A hadiállapot kihirdetésére az Országgyűlés jogosult, amelyhez úgy nevezett „nagy kétharmad”, azaz a megválasztott országgyűlési képviselők kétharmadának támogatása szükséges⁹.

Ez a feltétel önmagában is komoly garanciális jelentőséggel bír, hiszen az államot és a szövetségi rendszert érő legsúlyosabb külső fenyegetések esetén a rendelkezésre álló valamennyi eszközt tudni kell mozgósítani a felkészülés és a védekezés érdekében, amely nyilvánvalóan jelentős alapjog korlátozással jár. Lényeges azt is hangsúlyoznunk, hogy ez az

⁶ Lásd erről bővebben: KHAKEE, Anna: Securing Democracy? A Comparative Analysis of Emergency Powers in Europe; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF) Policy Paper No30; Genf, 2009. 11., 32-34. o.

⁷ Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya kihirdetéséről szóló az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel került a jogrendszerbe.

⁸ Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 1993. évi XXXI. törvény kihirdetésével került a magyar szabályozásba.

⁹ Magyarország Alaptörvénye 49. cikk

egyetlen olyan alkotmányos helyzet, amikor a hadkötelezettség valamennyi eleme érvényesíthető¹⁰, azaz a kötelező katonai szolgálat elrendelésére sor kerülhet.

A nagy kétharmaddal összefüggésben könnyen belátható, hogy minderre csak abban az esetben van reális esély, amennyiben az Országgyűlés ülészése és a megfelelő létszámú képviselő részvétele biztosítható. Amennyiben ennek elérése bármilyen okból akadályoztatva lenne, az Alaptörvény speciális helyettesítő megoldásokra ad lehetőséget, amelyekről a későbbiekben még szót ejtünk.

Ahhoz, hogy a hadiállapot kihirdethető legyen, az alábbi feltételek valamelyikének teljesülnie kell:

- háborús *helyzet* kinyilvánítása vagy háborús *veszély* esete áll fenn,
- *külső fegyveres támadás*, hatásában külső fegyveres támadással *egyenértékű cselekmény* következett be, vagy ezek valamelyikének *közvetlen veszélye* fenyeget,
- *kollektív védelemre* irányuló szövetséges kötelezettség teljesítése érdekében a kihirdetés szükséges.

A fenti kritériumok többsége magától értetődő és hosszabb ideje az alkotmányos szabályozás része, néhány elemről azonban érdemes néhány szót ejtenünk.

Az első, hogy a fenti követelmények minden esetben mérlegelés tárgyát képezik, azaz nincs feltétlen kötelezettség a hadiállapot kihirdetésére – akár a nyílt fegyveres támadás esetén sem. A Vbő.-ben meghatározott alapelvekre figyelemmel,¹¹ a fokozatosság elvét érvényesíteni szükséges, azaz amennyiben a védekezéshez kapcsolódó cél elérhető jogkorlátozás nélkül, akkor így kell eljárni.

Ne felejtjük el azt sem, hogy a hadiállapot kihirdetésének eskalációs hatása is lehet, hiszen az ellenérdekelt fél ebből azt a következtetést vonhatja le, hogy magatartását fenyegetésként értékeljük, amellyel kapcsolatban a diplomáciai úton történő rendezést nem kizárólagos eszközként kezeljük.

A következő, hogy az Alaptörvény kilencedik módosítása óta nem követelmény, hogy a külső támadás vagy ennek veszélye fegyveres legyen, elegendő az ezzel „egyenértékű cselekmény” bekövetkezése vagy ennek közvetlen veszélye. Ez azt jelenti, hogy a szabályozás a korábbihoz képest lényegesen nagyobb mozgásteret ad az Országgyűlésnek, lényegében a lakosság számára nem nyilvánvalóan érezhető fenyegetés vagy nem fegyverrel végrehajtott támadás (pl.: kibertámadás, ipari létesítmények elleni szabotázsakciók, ivóvízhálózat mérgezése, szélsőségesen fenyegető és kiterjedt ellenséges információs műveletek, stb) esetén is sor kerülhet a kihirdetésre. Ez a fajta „indokolatlan mozgástér/túlzott rugalmasság” számos kritika tárgyát képezte a szakirodalomban is¹², amellyel szemben a jogalkotói álláspont – figyelemmel

¹⁰ Magyarország Alaptörvénye XXXI. cikk (3) Hadiállapot idején a magyarországi lakóhellyel rendelkező, nagykorú, magyar állampolgárságú férfiak katonai szolgálatot teljesítenek. (...)

¹¹ A védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvény (Vbő.) 4. § Magyarország védelme, biztonságának fenntartása és fejlesztése olyan összetett feladatrendszer, amelynek ellátása során az érintett szervezetek és természetes személyek különösen a következők szerint kötelesek eljárni: (...) c) a védelmi és biztonsági feladatok ellátása, valamint az ezzel összefüggő döntéshozatal és intézkedések során úgy kell eljárni, hogy ha az adott cél elérése kisebb mérvű jogkorlátozást eredményező eljárással is elérhető, akkor az kerüljön foganatosításra”.

¹² Lásd pl.: GÁRDOS-OROSZ Fruzsina - PAP András László: A járvány kezelésének alkotmányjogi vonatkozásai, in Magyar Tudomány 182 (2021)5, 583–592. o.

a lawfare¹³ lehetséges következményeire is – az, hogy nem fordulhat elő olyan helyzet, amikor valamely jogi akadály miatt az egyébként rendelkezésre álló védekezési eszközök nem vagy nem időben alkalmazhatóak, azaz szükség van az ilyen fajta, kevésbé konkrét felhatalmazás biztosítására is. Az államszervezet alapérdeke a normál működés, a joggal való visszaélés általános tilalmazottsága és a szükségesség-arányosság követelménye a garancia arra, hogy ezzel a jogintézménnyel ne éljen vissza az Országgyűlés.

Mindezekon túl, kiemelésre érdemes tény, hogy a kollektív védelemre irányuló szövetségi kötelezettség teljesítésével összefüggő esetkör vonatkozásában elképzelhető, hogy Magyarországot közvetlen támadás vagy fenyegetés egyáltalán nem éri, mégis hadiállapot bevezetésére kerül sor. Az Észak-Atlanti Szerződés 5. cikkének¹⁴ felhívása és hazánk területén kívül jelentkező kötelezettségeink szükségessé tehetnek olyan hazai nemzetgazdasági vagy igazgatási döntéseket, amelyek normál jogrendben nem végrehajthatóak, amelyre ez idáig sosem került sor, igaz az 5. cikkely felhívása is csak egyetlen esetben fordult elő a NATO több, mint 75 éves működése alatt, az Egyesült Államokat 2001. szeptember 11-én ért terrortámadás kapcsán.

A hadiállapot időszakában a Kormány a rendkívüli jogalkotásra felhatalmazott szerv. Ez azt jelenti, hogy az általános különleges jogrendi felhatalmazásokon túl ebben az időszakban a Kormány gyakorolja az Országgyűlés által átruházott jogokat és dönthet a Magyar Honvédség alkalmazásáról, békefenntartásban való részvételéről, külföldi hadműveleti területen végzett humanitárius tevékenységéről, külföldi állomásozásáról, valamint a külföldi fegyveres erők magyarországi vagy Magyarország területéről kiinduló alkalmazásáról és magyarországi állomásozásáról is.

SZENTE Zoltán: a 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái, MTA Law Working Papers 2020/9;

HORVÁTH Attila: Élni vagy visszaélni? A veszélyhelyzeti kormányrendeletek elemzése; Közjogi Szemle, 2024/2-3., 1-13. o.; HORVÁTH Attila: A veszélyhelyzet közjogi és jogalkotási dilemmái – mérlegen az Alaptörvény 53. cikke Közjogi Szemle, 2020/4;

MÉSZÁROS Gábor: Indokolt-e különleges jogrend koronavírus idején? - avagy a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel összefüggő alkotmányjogi kérdésekről; fundamentum.hu meszaros-gabor-dokkom-indokolt-e-a-kulonleges-jogrend-koronavirus-idejen.pdf

RÁCZ Lilla: Hatályon innen és túl - a koronavírus-járvány alatt elfogadott rendkívüli intézkedések tovább élése a háborús veszélyhelyzetben. In: Jogi diagnózisok III. A COVID-19 világjárvány hatásai a jogrendszerre (szerk. GÁRDOS-OROSZ Fruzsina - LŐRINCZ Viktor Olivér), Budapest 2023. 323-371. o.

¹³ A lawfare kifejezés a jog stratégiai alkalmazását jelenti politikai, katonai vagy társadalmi célok elérésére. Ez adott esetben a katonai műveleteknél is hatásosabban alkalmazható, hiszen amennyiben nincs jogi felhatalmazás egy-egy védekezési lépésre, az állami fellépés legitimációja megkérdőjelezhető és a megtámadott még kiszolgáltatottabb helyzetbe kerül. Bővebben lásd: F. KITTRIE, Orde: Lawfare - Law as a Weapon of War; Oxford University Press, 2016.; DUNLAP Jr. Charles: Lawfare Today: A Perspective; Yale Journal of International Affairs (Winter 2008), 146-154. o.

¹⁴ „A Felek megegyeznek abban, hogy az egyikük vagy többjük ellen, Európában vagy Észak-Amerikában intézett fegyveres támadást valamennyiük ellen irányuló támadásnak tekintenek; és ennél fogva megegyeznek abban, hogy ha ilyen támadás bekövetkezik, mindegyikük az Egyesült Nemzetek Alapokmányának 51. Cikke által elismert egyéni vagy kollektív védelem jogát gyakorolva, támogatni fogja az ekként megtámadott Felet vagy Feleket azzal, hogy egyénileg és a többi Felekkel egyetértésben, azonnal megteszi azokat az intézkedéseket, ideértve a fegyveres erő alkalmazását is, amelyeket a békének és biztonságnak az észak-atlanti térségben való helyreállítása és fenntartása érdekében szükségesnek tart.”

3.2. A szükségállapot

A szükségállapot kihirdetésére az Országgyűlés megválasztott képviselőinek kétharmados támogatása mellett, harminc napra kerülhet sor, az alábbi feltételek valamelyikének teljesülése esetén¹⁵.

- az alkotmányos rend megdöntésére, *felforgatására* vagy a hatalom kizárólagos megszerzésére irányuló cselekmény esetén,
- az élet- és vagyonbiztonságot tömeges mértékben veszélyeztető *súlyos, jogellenes* cselekmény esetén.

A kihirdetés itt sem kötelező a fenti körülmények fennállásakor, az minden esetben mérlegelést igényel már a kezdeményező részéről is.

A szükségállapotra vonatkozó új szöveg szintén a védelmi és biztonsági szabályozás magyarországi reformja keretében, az Alaptörvény kilencedik módosításával került a jogrendszerbe, amelynek legfontosabb új elemei a következők.

A korábbi megfogalmazással ellentétben, ma már nem követelmény, hogy a cselekmények „fegyveresek” vagy „felfegyverkezve elkövetett” „erőszakos” cselekmények legyenek. Ez a módosítás hasonló elvi megközelítésen alapul, mint amit a hadiállapotnál láttunk. Nem biztos, hogy egy-egy belbiztonsági krízis feltétlenül erőszakos és fegyveres elemeket kelljen magában foglaljon ahhoz, hogy az alkotmányos rend vagy az állampolgárok élet- és vagyonbiztonsága veszélybe kerüljön. A 21. századra jellemző hibrid hadviselés, az információs beavatkozási műveletek képesek a fegyveres fellépéshez hasonló eredményt elérni az állam működése kapcsán, de hasonlóra kerülhet sor egy jogellenes, a teljes működést megbénító országos sztrájk vagy a lakosság ellátást ellehetetlenítő illegális, de nem erőszakos útlezárások esetében is, amelyekkel szemben indokolt a megfelelő jogi eszközök biztosítása.

Korábban az Alaptörvény úgy rendelkezett, hogy a Magyar Honvédséget szükségállapot idején akkor lehet felhasználni, ha a rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok alkalmazása nem elegendő. Ez ma már nem része az alkotmányos szintű szabálynak, az erre vonatkozó rendelkezéseket a Hvt. tartalmazza, nem kizárva azt az esetet sem, amikor még a rendvédelmi szerveknek megfelelő erőforrásai elérhetőek¹⁶.

Amennyiben a kihirdetésre okot adó körülmény megszűnt, a szükségállapotot meg kell szüntetni, illetve, ha a kihirdetést megalapozó tények továbbra is fennállnak, a szükségállapot harminc nappal meghosszabbítható.

3.3. A veszélyhelyzet

Az Alaptörvény tizenötödik módosítása következtében a veszélyhelyzetre vonatkozó szabályok ismét módosultak. A veszélyhelyzet az egyetlen olyan különleges jogrendi helyzet, amelyet a Kormány az Országgyűlés külön döntése nélkül is kihirdethet.

A veszélyhelyzeti tényállás elemei az Alaptörvény kilencedik és a tizedik¹⁷ módosításával nyerték el mai formájukat, azonban az intézkedési jog terjedelme és feltételei 2026. januári hatállyal megváltoztak¹⁸.

¹⁵ Magyarország Alaptörvénye 50. cikk

¹⁶ Hvt. 59. § (1) bek. k) pont.

¹⁷ Ez utóbbi az orosz-ukrán háború hatásaira figyelemmel került megalkotásra.

¹⁸ Magyarország Alaptörvénye 51. cikk

A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség – esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében dönthet a veszélyhelyzet kihirdetéséről.

A veszélyhelyzet harminc napra hirdethető ki és nincs arra vonatkozó kizáró szabály, hogy ne lehetne egy időben több veszélyhelyzet is hatályban, amennyiben az egyes feltételek más-más körülményre figyelemmel teljesülnek. Elképzelhető, hogy egy ipari katasztrófa miatt kihirdetett veszélyhelyzettel egyidőben a szomszédos országban fennálló háborús helyzet miatt is szükséges lehet a veszélyhelyzet kihirdetése, amellyel egy párhuzamosan levonuló dunai árhullám is megalapozhat veszélyhelyzeti intézkedéseket.

Kiemelten fontos, hogy az elrendelő kormánydöntés pontosan meghatározza azt a körülményt, amelyre figyelemmel a különleges jogrend kihirdetésre kerül, hiszen ez biztosít arra lehetőséget, hogy az adott körülményhez képest meg elehessen ítélni az egyes intézkedések szükségességét és arányosságát, illetve magának a helyzet fenntartásának indokoltságát.

A Kormány a veszélyhelyzetet csak az Országgyűlés felhatalmazása alapján hosszabbíthatja meg, amelyhez „kis kétharmados”, azaz a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmados támogatása szükséges.

A tizenötödik módosítás újítása a Kormány által alkalmazható intézkedésekben rejlik, melyekről lentebb tárgyalunk.

4. A különleges jogrendre vonatkozó szabályok

4.1. A különleges jogrendre vonatkozó közös szabályok

A különleges jogrendi működés minden esetben politikailag és szakmailag is rendkívül érzékeny kérdés, melyre figyelemmel a szabályozó rendszer számos garanciális elemet tartalmaz. A legfontosabb szabályokat maga az Alaptörvény rögzíti, míg az alkalmazandó részletes szabályokat sarkalatos törvény¹⁹ határozza meg.

A különleges jogrendet a különleges jogrend kihirdetésére jogosult szerv – azaz veszélyhelyzet esetében a Kormány, más esetekben az Országgyűlés – köteles megszüntetni, amennyiben kihirdetésének feltételei már nem állnak fenn. Erre a rendelkezésre figyelemmel kiemelt jelentősége van a helyzet folyamatos és reális értékelésének, amelynek a lehető legszélesebb szakmai alapokon kell nyugodnia²⁰.

Valamennyi fentebb bemutatott különleges jogrendi időszakra igaz, hogy bár van lehetőség a jogszabályoktól való eltérésre, de magát a jogrend alapjait meghatározó Alaptörvény alkalmazását nem lehet felfüggeszteni²¹. Ez azt is jelenti, hogy az államszervezet alapvető felépítése sem módosulhat, azonban az egyes állami intézmények feladatrendszere –

¹⁹ 2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról

²⁰ Kihívásként jelentkezik a gyakorlatban, hogy egyes esetekben a helyzet értékelése során a közvélemény csak korlátozottan fér hozzá a kihirdetést megalapozó információkhoz, így a kihirdetni indítványozott különleges jogrend legitimitása úgy kérdőjeleződhet meg, hogy a valós tényeket csak egy szűkebb szakmai-politikai döntéshozói kör ismerheti meg. Gondoljunk csak bele, milyen következményei lehetnének, ha a nemzetbiztonsági szolgálatok értékelései és a hírszerzési információk bárki számára elérhetőek lennének a hadiállapot kezdeményezésének időszakában.

²¹ Magyarország Alaptörvénye 52. cikk

amennyiben az nem az Alaptörvény szintjén kötött – eltérő tartalmat is kaphat, amennyiben az a kialakult helyzet kezeléséhez szükséges.

A különleges jogrendben az előzőekben hivatkozott nemzetközi szerződésekkel összhangban az alapvető jogok gyakorlása is felfüggeszthető, vagy a normál időszakon túlmutató szinten²² túl is korlátozható. Lényeges kitétel, hogy mindezek mellett – szintén az Alaptörvény alapján – abszolút védettséget élveznek az alábbiak:

- az élethez és az emberi méltósághoz való jog,
- senkit nem lehet kínzásnak, embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni, valamint szolgaságban tartani,
- tilos az emberkereskedelem,
- tilos emberen tájékoztatáson alapuló, önkéntes hozzájárulása nélkül orvosi vagy tudományos kísérletet végezni,
- tilos az emberi fajnemesítést célzó gyakorlat, az emberi test és testrészek hasznoszerzési célú felhasználása, valamint az emberi egyedmásolás,
- az ártatlanság vélelme: senki nem tekinthető bűnösnek mindaddig, amíg büntetőjogi felelősségét a bíróság jogerős határozata nem állapította meg,
- a védelemhez való jog: a büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.
- nullum crimen: senki nem nyilvánítható bűnösnek, és nem sújtható büntetéssel olyan cselekmény miatt, amely az elkövetés idején a magyar jog vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más állam joga szerint nem volt bűncselekmény²³.
- non bis in idem: A jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltethető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték²⁴.

A fenti jogok különleges jogrend időszakában sem korlátozhatóak²⁵, a Vbő. Negyedik Részében meghatározott rendkívüli intézkedésekre azonban van lehetőség, ahogy azt kötetünk XV. fejezetében részletesen tárgyaljuk.

²² Magyarország Alaptörvénye II. cikk (3) bek.: Az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható.

²³ Ez nem zárja ki valamely személy büntetőeljárás alá vonását és elítélését olyan cselekményért, amely elkövetése idején a nemzetközi jog általánosan elismert szabályai szerint bűncselekmény volt (Alaptörvény XXVIII. cikk (5) bek.)

²⁴ Magyarország Alaptörvénye II. cikk, III. cikk, XXVIII. cikk (2)–(6) bekezdése

²⁵ Visszatérő tévhit, hogy hadiállapotban statáriális bírósági eljárásban sor kerülhet halálbüntetésre például parancsmegtagadás vagy kémkedés esetében. Ez azonban nem fedi a valóságot. A statáriális – rögtön ítélő – eljárások a történelmi gyakorlat szerint fogalmilag két eredménnyel zárulhattak: vagy felmentés vagy halál lehetett a döntés. Figyelemmel arra, hogy Magyarországon nincs halálbüntetés, fogalmilag is kizárt a statáriális

A különleges jogrendi működéshez kapcsolódó követelmény továbbá az is, hogy a legfontosabb állami szervek működésének folyamatosságát a lehető legnagyobb mértékben biztosítani szükséges. Ez általános elvként valamennyi szervre igaz, azonban a jogállamisági és garanciális szempontokra figyelemmel, a különleges jogrendi jogalkotásra, azaz a rendkívüli intézkedésre jogosult Kormány számára alaptörvényi előírás, hogy mindent meg kell tegyen az Országgyűlés és az Alkotmánybíróság folyamatos működése érdekében²⁶. Hasonló tartalmú rendelkezés a különleges jogrend kezdeményezési időszakára is vonatkozik²⁷.

Ezek a rendelkezések arra hivatottak, hogy ne fordulhasson elő olyan helyzet, amely során a válság egyes hatásai miatt a legfőbb népképviselői szerv számára nincs biztosítva a megfelelő szintű döntéshozatal lehetősége, adott esetben a Kormány döntéseinek törvénnyel történő korrigálása, hatályon kívül helyezése vagy megerősítése. Itt kell arra emlékeztetnünk, hogy a különleges jogrend nem egy új és teljes jogrend, hanem a jogrend egyes elemeitől való eltérés szabályozott lehetősége, azaz a legfelsőbb népképviselői szerv primátusa nem megkérdőjelezhető, minden további jogalkotási és egyéb feladatot továbbra is az Országgyűlésnek kell ellátnia, amely nem függ össze a kihirdetett különleges jogrenddel. Mindezek miatt az Országgyűlés folyamatos működése kiemelten lényeges, az ország működési stabilitása szempontjából is meghatározó.

Az Alkotmánybíróság esetében a folyamatos működést a különleges jogrendben hozott rendkívüli intézkedések megtámadhatósága érdekében kell fenntartani, illetve az Alkotmánybíróság elnökének működése önmagában is jelentőséggel bír, hiszen személye szükséges lehet az egyes különleges jogrendi helyzetek kihirdetéséhez és az intézkedési felhatalmazás megadása kapcsán, amikor az Országgyűlés működésében akadályoztatva van²⁸.

A Kormány a fenti szervek működése érdekében akár közjogi, akár technikai típusú intézkedéseket is meg kell tegyen. Szükséges esetben – mondjuk a döntéshozó szerv infrastruktúrájának nagyfokú rombolása vagy a helyszín megközelítésének ellehetetlenülése esetén – alternatív helyszín és technikai feltételek biztosításában, e szervek működéséhez szükséges döntéshozó és támogató személyzet munkahelyre történő eljuttatásában, személyi védelmük biztosításában vagy akadályoztatásuk esetén, kiegészítő/helyettesítő személyzet biztosításában, alternatív eljárási szabályok bevezetésében is szerepe lehet.

A szabályozás új eleme, hogy az Alaptörvény tizenötödik módosítása nyomán változás következett be a Kormány felhatalmazásában a különleges jogrendi jogalkotás terén.

Korábban a Kormány a kihirdetett különleges jogrend időszakában, illetve a hadiállapot és a szükség állapot kezdeményezését követően rendeletet alkothatott, amellyel sarkalatos törvényben meghatározottak szerinti rendkívüli intézkedéseket vezethetett be. E felhatalmazás mindhárom kihirdetett, illetve kihirdetni kezdeményezett különleges jogrendben általános volt, nem volt szükséges további jogi aktus az alkalmazásához.

eljárás, legfeljebb gyorsított, egyszerűsített eljárásról beszélhetünk, amely lezárja az eljárást, felment vagy valamilyen szankciót alkalmaz, de halálbüntetés nem kiszabható és a jogorvoslatot sem lehet kizárni.

²⁶ Magyarország Alaptörvénye 52. cikk (3) és (4) bek.

²⁷ Magyarország Alaptörvénye 54. cikk (7) bek.

²⁸ Magyarország Alaptörvénye 56. cikk (2) bek. Az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a miniszterelnök egybehangzóan állapítja meg az Országgyűlés akadályoztatása tényét, ha az Országgyűlés nem ülésezik, és összehívása az idő rövidsége, továbbá a különleges jogrend kihirdetésére okot adó körülmény miatt elháríthatatlan akadályba ütközik.

A 2026. január 1-jén hatályba lépő szabályozás azonban a Kormány mozgásterét csökkentette, melynek nyomán kizárólag hadiállapot és szükségállapot kezdeményezését követően van lehetőség az Országgyűlés külön felhatalmazása nélkül egyes törvények alkalmazásának felfüggesztésére, az azoktól való eltérésre, míg veszélyhelyzetben ugyanerre az Országgyűlés – a jelen lévő országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával határozott időre megadott – felhatalmazásával van csak lehetősége²⁹. Amennyiben az Országgyűlés e felhatalmazás megadásában akadályoztatva van, a köztársasági elnök jogosult a Kormány részére felhatalmazást adni.

A különleges jogrendi időszakában meghozott döntések alkalmazása minden esetben kiemelt kontrollt igényel, amely érdekében a Kormány köteles a rendkívüli intézkedésként alkotott rendeletéről tájékoztatni a köztársasági elnököt, az Országgyűlés elnökét és az Országgyűlés tárgykör szerint feladat- és hatáskörrel rendelkező állandó bizottságát. E tájékoztatás nem azonos a Magyar Közlönyben történő közzététellel, attól minden esetben független, általában rövid magyarázattal ellátott átiratokról van szó, amely összefoglalja a döntés lényegét és – amennyiben az célszerű – a fontosabb szakmai szempontokat, háttérinformációkat. A címzetteknek ugyanakkor nincs lehetőségük a Kormány rendeletét felülbírálni, amennyiben ilyen igény merülne fel, arra a jogalkotás és a normakontroll általános szabályai alkalmazandók. A tájékoztatási kötelezettség ténye azonban erősíti a jogállami működést, ráirányítja a figyelmet a szóban forgó döntésre, szükség esetén lehetőséget ad a gyors reakcióra is.

Ehhez kapcsolódóan ki kell emelnünk azt is, hogy az Országgyűlés jogosult a Kormány különleges jogrendi felhatalmazás alapján alkotott rendeletét hatályon kívül helyezni. Ez a rendelkezés is alátámasztja azt a megállapításunkat, hogy bár egyértelműen a Kormány a rendkívüli intézkedésre jogosult, azonban különleges jogrendi jogosítványai nem parttalanok és nem kontroll nélküliek.

Amennyiben az Országgyűlés a Kormány rendeletének hatályon kívül helyezéséről dönt, a Kormány azonos tartalommal kizárólag abban az esetben hozhat újra hasonló tartalommal döntést, amennyiben azt a körülmények jelentős változása indokolja³⁰.

A Kormány által különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendelet a különleges jogrend megszűnésekor hatályát veszti. Amennyiben valamely körülmény miatt egyes rendelkezések fenntartása akár csak átmenetileg is indokolt, arra már az Országgyűlés fog döntést hozni, ahogy ezt tette például a COVID-19 pandémiát követően az ún. kivezető törvénnyel³¹. Az ilyen jellegű kivezető jogszabályokra különösen azon esetekben lehet szükség, amikor a válság elhúzódó volt, vagy olyan jelentős működési szabályokat érintő rendkívüli intézkedésekre került sor, amelyek nem fordíthatóak vissza azonnali hatállyal³².

Hadiállapot megszüntetése és a szükségállapot megszűnése esetén az Országgyűlés maga határozza meg az egyes rendkívüli rendelkezések fenntartását, praktikusán a különleges jogrend megszüntetésére vonatkozó döntésével egyidőben.

²⁹ Magyarország Alaptörvénye 53. cikk (hatályos 2026. január 1-től)

³⁰ Magyarország Alaptörvénye 53. cikk (3) bek.

³¹ 2022. évi V. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő szabályozási kérdésekről

³² A COVID pandémia időszakában ilyen volt például az egyes hatósági engedélyek, igazolványok érvényességének meghosszabbítása arra figyelemmel, hogy a járvány nem tette lehetővé a folyamatos hivatali ügyintézését. Ez azt eredményezte, hogy egyidőben több százezer forgalmi engedély, személyi igazolvány és útlevél maradt érvényes az eredeti határidőn túl, amelyek visszatérrelése a normál ügymenetbe technikailag sem lett volna lehetséges egyetlen napon.

4.2. A hadiállapotra és a szükségállapotra vonatkozó közös szabályok

A különleges jogrendi időszakokkal összefüggésben sosem téveszthető szem elől a jogintézmény rendeltetése, azaz a védekezés érdekében szükséges haladéktalan intézkedési képesség biztosítása. Az egyes különleges jogrendi helyzetek közjogi érvényességéhez azonban formális döntésre is szükség van, amely meghozatalának időigénye veszélyeztetheti a védekezés eredményességét. Erre figyelemmel az Alaptörvény 54. cikke a legsúlyosabb esetekben, a hadiállapot és a szükségállapot esetében lehetővé teszi, hogy már e helyzetek kihirdetésének Kormány általi kezdeményezését követően, de még az Országgyűlés döntése előtt a Kormány rendeletet alkothasson, amellyel „a kihirdetésre okot adó körülmény azonnali kezeléséhez szükséges mértékben egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat”.

Az így meghozott döntések hatálya a különleges jogrend kihirdetésére vonatkozó döntésig, vagy ha erre hosszabb idő elteltével vagy egyáltalán nem kerül sor, legfeljebb a kihirdetés Kormány általi kezdeményezésétől számított hatvan napig tart. Amennyiben a hadiállapot vagy szükségállapot kihirdetésére a kezdeményezés alapján sor kerül, a kezdeményezés időszakában hozott rendelet hatálya a különleges jogrend megszűnéséig tart.

A különleges jogrend megszűnésekor a különleges jogrendben vagy a kezdeményezés időszakában hozott rendkívüli intézkedésekkel összefüggő szabályozási átmenetről az Országgyűlés törvényt alkot – ezek az ún. kivezető törvények.

Ahogy az a fentebb már tárgyaltakból következik, az Országgyűlés működése meghatározó jelentőségű a különleges jogrendben is. Erre figyelemmel mondja ki az Alaptörvény 55. cikke, hogy hadiállapot vagy szükségállapot idején az Országgyűlés nem mondhatja ki feloszlását, és nem is osztható fel. A válságkezeléshez fűződő érdek, az állam önvédelmi szabályozása elsőbbséget élvez más, egyebekben a jogállami működéshez kapcsolódó lényeges érdekekkel szemben is. Ezeket szem előtt tartva az Alaptörvény 55. cikke értelmében nem lehet kitűzni és nem lehet megtartani az országgyűlési képviselők általános választását hadiállapot és szükségállapot idején, azonban ezek megszűnésétől számított kilencven napon belül új Országgyűlést kell választani.

Nem kizárható olyan eset sem, amikor a különleges jogrend kihirdetésére akkor kerül sor, amikor az országgyűlési képviselők általános választását már megtartották, de az új Országgyűlés még nem alakult meg. Ilyenkor a korábbi országgyűlés mandátuma meghosszabbodik és a köztársasági elnök az alakuló ülést a hadiállapot vagy a szükségállapot megszűnésétől számított harminc napon belüli időpontra hívja össze.

Az is előfordulhat, hogy a hadiállapot vagy szükségállapot kihirdetésére az Országgyűlés feloszlása vagy feloszlata előtt, de a választásokat megelőzően kerül sor. Ilyenkor idején a köztársasági elnök az Országgyűlést újra összehívhatja.

4.3. Az Országgyűlésre és a köztársasági elnökre vonatkozó sajátos különleges jogrendi szabályok

Az alaptörvényi szabályok áttekintését zárva, néhány gondolat erejéig érintenünk kell az 56. cikk rendelkezéseit is. Előfordulhat olyan eset, amikor az Országgyűlés akadályoztatva van a különleges jogrendhez kapcsolódó döntései meghozatalában. Ilyenkor a köztársasági elnök jogosult a hadiállapot kihirdetésére, a szükségállapot kihirdetésére és meghosszabbítására, valamint arra, hogy felhatalmazza a Kormányt a veszélyhelyzet meghosszabbítására, illetve veszélyhelyzetben egyes törvények alkalmazásának felfüggesztésére, törvényi

rendelkezésektől való eltérésre. Az, hogy ez a bizonyos akadályoztatás mikor áll fenn, meglehetősen nehéz megállapítani, hiszen, előállhat olyan helyzet, amikor egyes működési feltételek súlyosan korlátozottak, de a működést fenntarthatóságára vonatkozó értékelések az egyes hatalmi ágaknál eltérően jelennek meg. Ezt kiküszöbölendő az Alaptörvény úgy rendelkezik, hogy az Országgyűlés akadályoztatása tényét az Országgyűlés elnöke, az Alkotmánybíróság elnöke és a miniszterelnök egybehangzóan állapítja meg, abban az esetben, ha az Országgyűlés nem ülésezik, és összehívása az idő rövide, továbbá a különleges jogrend kihirdetésére okot adó körülmény miatt az ülés elháríthatatlan akadályba ütközik.

Amint az akadályoztatás megszűnik, az Országgyűlés dönt a köztársasági elnök különleges jogrend kihirdetésére vonatkozó döntésének indokoltságáról és jogszerűségéről, valamint felülvizsgálja a különleges jogrendben alkalmazott rendkívüli intézkedéseket.

5. A Vbő. válságkezelési szabályrendszerének módosulása

Az alaptörvényi felhatalmazás alapján a jogalkotó a különleges jogrendre vonatkozó további rendelkezéseket a Vbő.-ben szabályozta, amelyről a XV. fejezetben már részletesen tárgyaltunk. E helyütt azokra a változásokra hívjuk fel a figyelmet, amely az Alaptörvény tizenötödik módosításának elfogadásával került a törvénybe.

Az egyik ilyen változás, hogy az összehangolt védelmi tevékenység, ha az elrendelése feltételei fennállnak, különleges jogrend idején is elrendelhető.³³ Erre a fentebb a párhuzamosan kihirdethető veszélyhelyzetek analógiája hozható magyarázatként: ez egyes kihívások nyomán célhoz kötötten jelennek meg az intézkedések, így azoknak jól elkülöníthetőnek kell maradniuk. Amennyiben egy intézkedésre a honvédelmi válsághelyzet miatt van szükség, de ezzel párhuzamosan állategészségügyi járvány is jelentkezik, amely veszélyhelyzet szintű beavatkozást tesz szükségessé, ezek kezelésének jogalapját egyaránt biztosítani kell³⁴.

A másik változás a Kormány rendkívüli intézkedési jogosítványait érinti. A 2026-ban hatályba lépő rendelkezések szerint a Kormány a hadiállapot vagy a szükségállapot kihirdetésének kezdeményezését követően, illetve kihirdetett különleges jogrendben az állampolgárok élet-, egészség-, személyi, vagyon- és jogbiztonságának, valamint a nemzetgazdaság stabilitásának garantálása érdekében rendeletével egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, és egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.

A Kormány ezt a hatáskörét

- a) a személyes szabadsággal és az életkörülményekkel összefüggő,
- b) a gazdaság- és ellátásbiztonsággal összefüggő,
- c) a közösségeket érintő biztonsági célú korlátozásokkal és a lakosság tájékoztatásával összefüggő,
- d) az állami és önkormányzati működéssel összefüggő,

³³ Vbő. 74. § (5) bek.

³⁴ Erre már a hatályba lépést megelőzően is volt példa, hiszen az orosz-ukrán háborúra figyelemmel kihirdetett veszélyhelyzet időszakában összehangolt védelmi tevékenység kihirdetésére is sor került például a ragadós száj- és körömfájás járvánnyal összefüggésben.

e) a törvényes rend, a közrend és a közbiztonság megóvásával vagy helyreállításával összefüggő,

f) az országvédelemmel és országmozgósítással összefüggő,

g) az a)–f) pontban nem szereplő egyéb, a hadiállapotot, a szükségállapotot, a veszélyhelyzetet kiváltó esemény megelőzésével, kezelésével, felszámolásával, továbbá káros hatásainak megelőzésével, illetve elhárításával közvetlenül összefüggő tárgykörökben gyakorolhatja, azonban a korábbi szabályozással ellentétben az állami és önkormányzati működéssel összefüggő rendkívüli intézkedéseket kizárólag az Országgyűlés által adott felhatalmazásban meghatározott tárgykörökben teheti meg.

Szintén új rendelkezés, hogy a Kormány különleges jogrendi rendelkezésével törvény, törvényi rendelkezés hatályba léptető vagy hatályon kívül helyező rendelkezésétől nem térhet el, törvény, törvényi rendelkezés hatályát nem függesztheti fel, továbbá hatályát veszített jogszabály, jogszabályi rendelkezés hatályban tartását, ismételt hatálybalépését nem rendelheti el.

Mindkét utóbbi új szabály a válságkezelés hatékonyságát az Alaptörvény kilencedik módosításához képest gyengíti, a Kormány hatáskörét korlátozza, a döntéshozatalt lassítja, ilyen értelemben a védelmi és biztonsági szabályozási reform alapvetéseit némiképp feladva rendelkezik, melynek gyakorlati hozadékát a fejezet összeállításakor még nem lehet értékelni.

Irodalom és forrásjegyzék

DOMANICZKY Endre: A különleges jogrend magyar szabályozásának történeti fejlődése (a kezdetektől 2011-ig) in Nagy, Z., Horváth, A. (szerk.) A különleges jogrend és nemzeti szabályozási modelljei, 78–121. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

DUNLAP Jr. Charles: Lawfare Today: A Perspective; Yale Journal of International Affairs (Winter 2008), 146-154. o.

FÖLDI András: A dictator; (internetes szócikk)

www.romaikor.hu/romai_allam_es_allamrend/a_romai_allamszervezet/a_romai_koztarsasag_allamszervezete/cikk/a_dictator

GÁRDOS-OROSZ Fruzsina - PAP András László: A járvány kezelésének alkotmányjogi vonatkozásai, in Magyar Tudomány 182 (2021)5, 583–592. o.

HORVÁTH Attila: Élni vagy visszaélni? A veszélyhelyzeti kormányrendeletek elemzése; Közjogi Szemle, 2024/2-3., 1-13. o.; HORVÁTH Attila: A veszélyhelyzet közjogi és jogalkotási dilemmái – mérlegen az Alaptörvény 53. cikke Közjogi Szemle, 2020/4;

KHAKKEE, Anna: Securing Democracy? A Comparative Analysis of Emergency Powers in Europe; Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF) Policy Paper No30; Genf, 2009. 11., 32-34. o.

KITTRIE, F., Orde: Lawfare - Law as a Weapon of War; Oxford University Press, 2016.;

MÉSZÁROS Gábor: Indokolt-e különleges jogrend koronavírus idején? - avagy a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelettel összefüggő alkotmányjogi kérdésekről; fundamentum.hu meszaros-gabor-dokkom-indokolt-e-a-kulonleges-jogrend-koronavirus-idejen.pdf

TILL Szabolcs: „Különleges jogrend” in JAKAB András - FEKETE Balázs (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia <http://ijoten.hu/szocikk/kulonleges-jogrend> (2019)

Magyarország Alaptörvénye

RÁCZ Lilla: Hatályon innen és túl - a koronavírus-járvány alatt elfogadott rendkívüli intézkedések tovább élése a háborús veszélyhelyzetben. In: Jogi diagnózisok III. A COVID-19 világjárvány hatásai a jogrendszerre (szerk. GÁRDOS-OROSZ Fruzsina - LŐRINCZ Viktor Olivér), Budapest 2023. 323-371. o.

SZENTE Zoltán: A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái, MTA Law Working Papers 2020/9;

TRÓCSÁNYI László: A különleges jogrend elméleti kérdései; in NAGY, Z., HORVÁTH, A. (szerk.) A különleges jogrend és nemzeti szabályozási modelljei, 26-36. o. Budapest: Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet

Magyarország Alaptörvénye

2022. évi V. törvény a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő szabályozási kérdésekről

2021. évi XCIII. törvény a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról

2021. évi CXL. törvény a honvédelemről és a Magyar Honvédségről

1999. évi I. törvény a Magyar Köztársaságnak az Észak-atlanti Szerződéshez történő csatlakozásáról és a Szerződés szövegének kihirdetéséről

Az Egyesült Nemzetek Közgyűlése XXI. ülészakán, 1966. december 16-án elfogadott Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya

Az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény és az ahhoz tartozó nyolc kiegészítő jegyzőkönyv